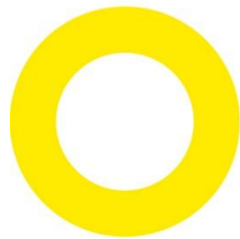

**Programma van Toetsing en Afsluiting
2024-2025**

**Titus
Brandsma**
College

**4 HAVO
examenjaar 2026**

Dit programma van toetsing en afsluiting (PTA) is op voorstel van de examencommissie vastgesteld door het College van bestuur op 24 september 2024, na instemming van de medezeggenschapsraad op 26 juni 2024

Inhoud

Voorwoord	4
PTA Aardrijkskunde	7
PTA Bewegen, Sport en Maatschappij	8
PTA Biologie	9
PTA Culturele en Kunstzinnige Vorming	10
PTA Economie	11
PTA Versneld: Engelse taal en literatuur	12
PTA Geschiedenis	13
PTA Levensbeschouwing	14
PTA Lichamelijke Opvoeding	15
PTA Loopbaanontwikkeling en -begeleiding	16
PTA Maatschappijleer	17
PTA Maatschappijwetenschappen	18
PTA Rekenen 3F	19
PTA Wiskunde A	20
PTA Profielwerkstuk	21
Bijlage Toelichting (sub) domeinen	24

Voorwoord

Bijgaand treft u het Programma voor Toetsing en Afsluiting (PTA) van 4 Havo aan. Een school in het voortgezet onderwijs moet voor de bovenbouw van alle opleidingen een Programma van Toetsing en Afsluiting vaststellen. Als het PTA is vastgesteld, mogen er in het lopende schooljaar/of de periode waarin schoolexamen wordt gedaan geen wijzigingen meer worden aangebracht voor de groep leerlingen waarvoor het PTA geldt.

Het PTA heeft betrekking op de periode waarin leerlingen schoolexamen doen in een bepaald vak. Een vak kan een of twee schooljaren met schoolexamens omvatten. Dit document is bedoeld om leerlingen, ouders/ verzorgers en docenten te informeren over de inhoud en de wijze van afname van het schoolexamen. Tevens is het PTA een verantwoording van de school aan de inspectie van Onderwijs. Het PTA dient uiterlijk 1 oktober verstrekt te zijn aan de leerlingen en de inspectie.

PTA en overgangsrapport

Het PTA geeft weer hoe het uiteindelijke schoolexamencijfer (SE-cijfer) tot stand komt. Het gewogen gemiddelde van het SE-cijfer met het cijfer dat behaald is op het centraal schriftelijk eindexamen (CSE), afgerond op een geheel cijfer, vormt het eindcijfer op de eindlijst. Voor vakken waarvoor geen CSE is vormt het SE cijfer het eindcijfer. Uitzondering is het gewogen gemiddelde van de vakken Levensbeschouwing, Maatschappijleer, Culturele en Kunstzinnige Vorming en het profielwerkstuk (PWS) die samen het zogenaamde 'combinatiecijfer' vormen.

In de voorexamenklas (4 havo) is er sprake van een overgangsrapport. Dit bepaalt of iemand bevorderd kan worden naar een volgend leerjaar. Voor de bevordering naar klas 5 havo wordt verwezen naar het determinatiebeleid van de school.

Toetsen en herkansingen

In havo 4 zijn vier toetsweken (zie jaarplanning) waarin toetsen/ SE-toetsen (schoolexamentoetsen) worden afgenomen. Soms kunnen er in de periode tussen de toetsweken ook toetsen/ SE-toetsen worden afgenomen. Na toetsweek 1, 2 en 3, op een vooraf gecommuniceerd moment, kan er één toets/ SE-toets herkanst worden.

Over het gehele PTA (havo 4 en havo 5) heeft de leerling het recht om zeven herkansingen te doen m.b.t. SE-toetsen. Als een toets herkansbaar is, betekent dit dat de toets tijdens de herkansing op dezelfde wijze als de eerste keer afgenomen wordt.

	periodes en toetsweken	codes	data
HAVO 4	Periode 1	1	28-8-2023 t/m 12-11-2023
	Periode 2	2	13-11-2023 t/m 28-1-2024
	Periode 3	3	29-1-2024 t/m 7-4-2024
	Periode 4	4	8-4-2024 t/m 5-7-2024

Toegestane hulpmiddelen per vak

Voor de hulpmiddelen die gebruikt mogen worden bij het schoolexamen wordt de *Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens vo 2026* toegepast. De regeling is te vinden op www.examenblad.nl

Maatwerk

Voor leerlingen die versneld in een vak examen doen, wordt een apart PTA opgesteld. Daarnaast wordt er een apart, individueel PTA opgesteld voor leerlingen die instromen.

Handelingsdelen

Voor het vak Lichamelijke Opvoeding (LO) geldt dat dit vak uit handelingsdelen bestaat. Dat wil zeggen dat alle handelingsdelen moeten zijn uitgevoerd en dat het vak moet worden afgesloten met een voldoende of naar behoren beoordeling. Een afgerond programma en een voldoende/ naar behoren beoordeling zijn voorwaarden om deel te mogen nemen aan het centraal examen.

Voor zowel de praktische opdrachten als de handelingsdelen geldt dat de docent de eisen en uiterste inleverdatum met de leerling zal communiceren op het moment van afname.

LOB

Loopbaan ontwikkeling en -begeleiding (LOB) draagt bij aan de keuzeontwikkeling van jongeren betreft hun schooltraject en 'leven lang leren' en de ontwikkeling van competenties voor de toekomstige loopbaan. Een goede invulling van LOB draagt bij aan het voorkomen van schooluitval en onnodig switchen van opleiding.

LOB heeft als doel dat je je oriënteert op de wereld van arbeid en beroep en dat je in staat bent een keuze te maken voor een vervolgopleiding. Dat doe je op basis van loopbaancompetenties. Deze loopbaancompetenties ontwikkel je tijdens LOB en tijdens LOB-gesprekken. Tijdens deze LOB-gesprekken praat je met je mentor over je voortang, over wat je gedaan hebt in het kader van LOB en welke stappen je gaat zetten. Uiteindelijk moet je -aan het eind van het vierde leerjaar- een LOB-dossier hebben. In het LOB-dossier laat je zien wat je allemaal gedaan hebt en wat je ontdekt hebt over jezelf.

Al het gemaakte werk is onderdeel van het LOB-dossier. Het LOB-dossier bestaat uit een door de leerling gemaakt digitaal portfolio. In dit dossier komen alle opdrachten en verslagen van ondernomen LOB activiteiten. Het dossier wordt met zowel de mentor als met de decaan besproken.

LOB is opgenomen in het PTA en gaat uit van domein F- oriëntatie op studie en beroep en op de LOB competenties voor de havo. Dit PTA dient door alle leerlingen met een voldoende afgerond te worden. Dit schoolexamen bestaat niet uit een aantal toetsen, maar uit opdrachten die uitgevoerd moeten worden.

Gerelateerde documenten

- Examenreglement 2024-2025 (regelgeving omtrent het examen, slaag-zak regeling)
- Determinatiebeleid

Leeswijzer PTA per vak

Ieder PTA wordt in een tabel weergegeven.

Een uitleg van wat er in iedere kolom staat en hoe dit gelezen moet worden, is in onderstaand overzicht opgenomen.

kolomnaam	toelichting																																			
Toetscode	Een opvolgend E-nummer waarmee de toets gekenmerkt wordt.																																			
Periode	De schoolperiode waarin de toets wordt afgenomen.																																			
Toetsvorm	Hier wordt afname van de soort toets aangegeven. Er zijn verschillende toetsvormen mogelijk: schriftelijk (S), luistertoets (L), mondeling (M), praktische opdracht (PO) en handelingsdeel (HD)																																			
Weging	Het percentage geeft de verhouding weer van het gewicht van de toets ten opzichte van het totale PTA. Voorbeeld: <table border="1"><thead><tr><th></th><th>SE-1</th><th>SE-2</th><th>SE-3</th><th>SE-4</th><th>SE-5</th><th></th></tr></thead><tbody><tr><td></td><td>10%</td><td>10%</td><td>25%</td><td>25%</td><td>30%</td><td>100%</td></tr><tr><td>weging</td><td>0,10</td><td>0,10</td><td>0,25</td><td>0,25</td><td>0,30</td><td>1</td></tr><tr><td>behaald cijfer</td><td>8</td><td>6</td><td>7</td><td>7</td><td>8</td><td></td></tr><tr><td>berekening</td><td>0,8</td><td>0,6</td><td>1,75</td><td>1,75</td><td>2,4</td><td>7,3 gemiddeld</td></tr></tbody></table> Met bovenstaande voorbeeldberekening van het schoolexamencijfer, wordt de schoolexamenperiode van dit vak afgesloten en start de leerling het CE voor dit vak met een 7,3.		SE-1	SE-2	SE-3	SE-4	SE-5			10%	10%	25%	25%	30%	100%	weging	0,10	0,10	0,25	0,25	0,30	1	behaald cijfer	8	6	7	7	8		berekening	0,8	0,6	1,75	1,75	2,4	7,3 gemiddeld
	SE-1	SE-2	SE-3	SE-4	SE-5																															
	10%	10%	25%	25%	30%	100%																														
weging	0,10	0,10	0,25	0,25	0,30	1																														
behaald cijfer	8	6	7	7	8																															
berekening	0,8	0,6	1,75	1,75	2,4	7,3 gemiddeld																														
(sub)domein óf Exameneenheid/ domein	Voor ieder vak zijn landelijk wettelijke exameneenheden/ domeinen opgesteld met daarin verwoord alles wat een leerling moet kunnen en kennen voor dat vak. De (sub)domeinen worden in de verschillende examenleerjaren behandeld en/ of getoetst.																																			
Omschrijving/ inhoud	Omschrijving van het thema/ onderwerp van de toets. Korte weergave wat een leerling voor de toets moet kunnen en/ of kennen.																																			
Toetsduur	De lengte wordt aangegeven in minuten. Dit is soms indicatief en soms is het niet van toepassing vanwege een langdurige opdracht. Meestal geldt dan een door de docent aangegeven inlevertermijn en deadline.																																			
Herkansbaar	Hiermee wordt aangegeven of het PTA-onderdeel herkanst kan/ mag worden of niet. Alleen herkansbare PTA-onderdelen komen in aanmerking voor een eventuele herkansing.																																			
Toelichting (sub)domeinen	Conform de syllabus van het betreffende vak op www.examenblad.nl wordt de samenhang tussen (verplichte) schoolexamenstof en de PTA-toetsen in een tabel weergegeven: o of een exameneenheid tot verplichte SE-examenstof behoort,o of een exameneenheid tot verplichte CE-examenstof behoort, en ook in het SE wordt getoetst,o of de examenstof door het bevoegd gezag is gekozen.																																			

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	S	10	A1/A2/B1/B2/B3	H1 Wereldbeeld	60 min.	☒
E2	2	S	10	A1/C1/C2/C3	H2 Klimaat	60 min.	☒
E3	3	S	10	A1/B3/F	H3 Stedelijke gebieden	60 min.	☒
E4	4	S	10	A1/E1/E2	H4 Wateroverlast	60 min.	☒
			40%				

40% uit leerjaar 4 + 60% uit leerjaar 5 = 100%

Toelichting van de (sub)domeinen is zichtbaar in de bijlage van dit document

Afkortingen

E = Schoolexametoets
PO = Praktische opdracht
HD = Handelingsdeel

S = Schriftelijke toets
M = Mondelinge toets
L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	PO	5	D1/D3	Blessurepreventie en -behandeling	60 min.	☐
E2	1	PO	5	A/B1/C1	Doelspel 1	60 min.	☐
E3	2	PO	5	E2/E3	Bewegen en samenleving	60 min.	☐
E4	2	HD	O-V-G	A/B3/C1	Bewegen op muziek 1	60 min.	☐
E5	3	PO	10	D1	Gezonde leefstijl	60 min.	☐
E6	3	PO	5	A/B2/C1	Turnen 1	60 min.	☐
E7	3	HD	O-V-G	A/B6/C1	Keuze activiteit 1	120 min.	☐
E8	4	PO	5	A/B1/C1	Terugslagspel	60 min.	☐
E9	4	PO	10	C1/C2/C3	Bewegen regelen	180 min.	☐
			45%				☐

45% uit leerjaar 4 + 55% uit leerjaar 5 = 100%

Het PTA van BSM is verdeeld in theorie en praktijkonderdelen. In het geval van een blessure (kort of langdurig) zal in samenspraak met de docent gekeken worden naar de mogelijkheden m.b.t. het afsluiten van het praktijkonderdeel.

Afkortingen

E = Schoolexametoets S = Schriftelijke toets
 PO = Praktische opdracht M = Mondelinge toets
 HD = Handelingsdeel L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	S	8	A1/A3/A4/A11/A14/A15/A16/B1/B2/C1/D1/D2/E1/E2	Hoofdstuk 1 + 2: Inleiding in de biologie + Voortplanting	100 min.	☒
E2	1	PO	4	A1/A2/A5/A6/A7/A8/B2	PO Osmose*	240 min.	☐
E3	1/2	PO	2	A8/E2	PO Microscopie*	120 min.	☐
E4	2	S	8	A1/A2/A3/A4/A8/A9/A15/A16/B2/B4/C2/D1/D3/E2/E3/F1	Hoofdstuk 3 + 4: Genetica + Evolutie	100 min.	☒
E5	2	PO	2	A7/E4	Vliegenpracticum*	120 min.	☐
E6	3	S	8	A1/A4/A15/A16/B2/B3/B7/C2/E2	Hoofdstuk 5 + 6: Regeling + Waarneming en gedrag	100 min.	☒
E7	3	PO	2	A3/A5/A10/D2	PO Gedrag*	120 min.	☐
E8	4	S	4	A9/A11/A12/A14/A15/B8/C3/D4/F3	Hoofdstuk 7 Ecologie en milieu	60 min.	☒
E9	4	PO	2	A1/A2/A4/A10/A12/D4	PO (+ excursie) Ecologie	120 min.	☐
			40%				

*practicum; (grotendeels) tijdens de les

40% uit leerjaar 4 + 60% uit leerjaar 5 = 100%

Toelichting van de (sub)domeinen is zichtbaar in de bijlage van dit document

Afkortingen

E = Schoolexametoets
 PO = Praktische opdracht
 HD = Handelingsdeel

S = Schriftelijke toets
 M = Mondelinge toets
 L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	PO	10	A	CZP 1 Verslag met beeldende product	15 uur	☐
E2	1	PO	20	A/B	CAP 1. Discipline 1 Beginnend onderzoek Praktijkdeel passend bij discipline	20 uur	☒
E3	2	PO	20	B/C	CAP 2. Discipline 2 Kleine onderzoeksopdracht met praktijkdeel	25 uur	☒
E4	3	PO	20	B/D	CAP 3. Discipline 3 Kleine onderzoeksopdracht met praktijkdeel	25 uur	☒
E5	4	PO	20	C/D	Onderzoeksopdracht met praktijkdeel Presentatie	20 uur	☒
E6	4	PO	10	D	CZP 2 Reflectie met praktijkdeel	15 uur	☐
			100%				

Afkortingen

E = Schoolexametoets S = Schriftelijke toets
 PO = Praktische opdracht M = Mondelinge toets
 HD = Handelingsdeel L = Luistertoets

Bij CKV (Culturele en Kunstzinnige Vorming) gaat het niet over schriftelijke toetsen, maar over het beoordelen en waarderen van bijvoorbeeld het doen van onderzoek, het ervaren van kunst, het verwerken van nieuwe inzichten in de kunstautobiografie, de reflectie op culturele activiteiten. In elk blok bezoekt de leerling een culturele activiteit professional (CAP) en maakt hier een verwerkingsopdracht bij.

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	S	4	A/B/C	Lesbrief Crisis geheel	45 min.	☐
E2	1	S	6	A/E/F/G/J	Jong & Oud Deel I	90 min.	☒
E3	2	S	7	A/D/E/H	Lesbrief Jong & Oud geheel + Vragers en Aanbieders Deel I	90 min.	☒
E4	3	S	7	A/D	Lesbrief Vragers en Aanbieders geheel	90 min.	☒
E5	4	S	10	A/D/F/J	Markt en markt vormen Verzekeren en intertemporele ruil, Inkomensverdeling en belastingen	90 min.	☒
E6	4	PO	6	A	Economische verbanden en theorie	400 min.	☐
			40%				

40% uit leerjaar 4 + 60% uit leerjaar 5 = 100%

Toelichting van de (sub)domeinen is zichtbaar in de bijlage van dit document

Afkortingen

E = Schoolexametoets

PO = Praktische opdracht

HD = Handelingsdeel

S = Schriftelijke toets

M = Mondelinge toets

L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	S	20	D1/D2	Schrijfvaardigheid	90 min.	☒
E2	2	L	20	B	Kijk- en Luistervaardigheid	60 min.	☒
E3	2	S	15	A/E1	Literatuurtoets	60 min.	☒
E4	3	M	20	C1/C2/D1/E1	Spreekvaardigheid 1 (Presentatie in tweetallen)	25 min.	☒
E5	3	M	25	C1/C2/D1/E1	Spreekvaardigheid 2 + uitspraak (Individueel)	15 min.	☒
			100%				

Toelichting van de (sub)domeinen is zichtbaar in de bijlage van dit document

Afkortingen

E = Schoolexametoets S = Schriftelijke toets
PO = Praktische opdracht M = Mondelinge toets
HD = Handelingsdeel L = Luistertoets

Een leerling, die in de voereindexamenklas Havo 4 zit of van Mavo 4 naar Havo 4 doorstroomt, kan voor het vak Engels deelnemen aan het schoolexamen (SE) plus het centraal schriftelijk examen (CSE) van havo 5 mits er voor de instaptoets minimaal het (op 1 decimaal afgeronde) cijfer 6,5 gehaald is.

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	S	5	ABC	Domein A en B: tijdvak 1 t/m 4; Domein C: thema 1 Leeropdrachtenboek hoofdstuk 1 en 2	60 min.	☒
E2	2	S	5	AB	Domein A en B: tijdvak 5, 6 en 7 Leeropdrachtenboek hoofdstuk 3, 4, 5 en 6	60 min.	☒
E3	2	S	10	ABD	Domein A en B: tijdvak 8; Domein D: Geschiedenis van de rechtsstaat en van de parlementaire democratie Leeropdrachtenboek hoofdstuk 7 en 8 Katern: Staatsinrichting	60 min.	☒
E4	4	S	20	AB	Domein A en B: tijdvak 9 en tijdvak 10 Leeropdrachtenboek hoofdstuk 9 en 10 Leeropdrachtenboek 11 en 12	90 min.	☒
			40%				

40% uit leerjaar 4 + 60% uit leerjaar 5 = 100%

Toelichting van de (sub)domeinen is zichtbaar in de bijlage van dit document

Afkortingen

E = Schoolexametoets S = Schriftelijke toets
 PO = Praktische opdracht M = Mondelinge toets
 HD = Handelingsdeel L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1/3*	PO	25	n.v.t.	Filosofie: verslag	240 min.	☐
E2	2/4*	PO	25	n.v.t.	Ethiek: verslag	240 min.	☐
			50%				

* afhankelijk van het rooster in welke helft van het jaar het wordt gegeven

50% uit leerjaar 4 + 50% uit leerjaar 5 = 100%

Afkortingen

E = Schoolexametoets
PO = Praktische opdracht
HD = Handelingsdeel

S = Schriftelijke toets
M = Mondelinge toets
L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1 of 2*	HD	o/v/rv/g	A/B2/D4	Conditieprogramma	120 min.	☐
E2	1 of 2*	HD	o/v/rv/g	A/B2	Keuze-activiteit 1	120 min.	☐
E3	3 of 4*	HD	o/v/rv/g	A/B2	Keuze-activiteit 2	120 min.	☐
E4	1, 2, 3 of 4*	HD	o/v/rv/g	A/B2	Doelspel 1	120 min.	☐
E5	2 of 3*	HD	o/v/rv/g	A/B2	Terugslagspel	120 min.	☐
E6	1 of 4*	HD	o/v/rv/g	A/B2	Slag- en loopspel	120 min.	☐

* Afhankelijk van het rooster

Beschrijving

Beoordelingsmogelijkheden: Onvoldoende – Voldoende – Ruim voldoende – Goed

Om LO met (minimaal) een voldoende af te sluiten, moeten alle onderdelen voldoende beoordeeld worden. Een onderdeel wordt voldoende afgesloten als er minimaal 2 lessen (120 minuten) sprake is van een actieve deelname. In het geval van een blessure zal de leerling de actieve deelname invullen door een begeleidende rol te vervullen bij het te beoordelen onderdeel, dit zal gebeuren in samenspraak met de docent.

Als er een activiteit met onvoldoende wordt beoordeeld, dan zal de leerling deze net zo lang moeten inhalen tot de minimale eisen zijn behaald.

Afkortingen

E = Schoolexametoets

S = Schriftelijke toets

PO = Praktische opdracht

M = Mondelinge toets

HD = Handelingsdeel

L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein en LOB competenties	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	S	n.v.t.	F/ Capaciteitenreflectie/ Motievenreflectie/ Loopbaansturing	Oriënterend LOB gesprek met mentor.	n.v.t.	☐
E2	1 t/m 4	S	n.v.t.	F/ Capaciteitenreflectie/ Motievenreflectie/ Werkexploratie / Loopbaansturing/ Netwerken	Schrijven en bijhouden van online dossier in Lyceo LOB. In dit dossier staan alle geplande en ondernomen LOB activiteiten, een reflectie op de activiteiten en eventuele vervolgstappen. Het loopbaandossier is de vastlegging van LOB per leerling en wordt eind havo 5 in een eindgesprek besproken met de decaan.	n.v.t.	☐
E3	1 t/m 3	S	n.v.t.	F/ Capaciteitenreflectie/ Motievenreflectie/ Werkexploratie / Loopbaansturing/ Netwerken	Voer minimaal twee LOB activiteiten uit. De activiteiten worden beschreven, voorzien van bewijsmateriaal in het LOB dossier en per activiteit wordt een reflectieverslag geschreven. De LOB activiteiten mogen zelf door de leerling gekozen worden, bijv. bezoek aan een Open Dag, meelopen met een studie, bezoek aan een Studiekeuzebeurs, interview met beroepsbeoefenaar etc.	n.v.t.	☐
E4	2 t/m 4	S	n.v.t.	F/ Capaciteitenreflectie/ Motievenreflectie/ Werkexploratie / Loopbaansturing/	Coachingsgesprek met decaan (LOB voortgangsgesprek met de decaan) tijdens dit gesprek worden ondernomen activiteiten en vervolgstappen voor een studiekeuze besproken.	n.v.t.	☐

Afkortingen

E = Schoolexametoets
PO = Praktische opdracht
HD = Handelingsdeel

S = Schriftelijke toets
M = Mondelinge toets
L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	S	20	B	Inleiding en Rechtsstaat	60 min.	☒
E2	2	S	20	C	Parlementaire Democratie	60 min.	☒
E3	3	S	20	E	Pluriforme Samenleving	60 min.	☒
E4	3	PO	20	A	Vaardigheden (analyse maatschappelijk probleem)	24 uur	☐
E5	4	S	20	D	Verzorgingsstaat	60 min.	☒
			100%				

Afkortingen

E = Schoolexametoets

PO = Praktische opdracht

HD = Handelingsdeel

S = Schriftelijke toets

M = Mondelinge toets

L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	S	10	A2	Concept context benadering	60 min.	☒
E2	2	S	10	A1/A3.1	Onderzoeksvaardigheden	60 min.	☒
E3	2	PO	10	A3.2	Onderzoek naar een maatschappelijk verschijnsel	44 uur	☐
E4	3	S	10	B	Vorming	60 min.	☒
E5	4	S	10	D	Binding	60 min.	☒
			50%				

50% uit leerjaar 4 + 50% uit leerjaar 5 = 100%

Toelichting van de (sub)domeinen is zichtbaar in de bijlage van dit document

Afkortingen

E = Schoolexametoets

PO = Praktische opdracht

HD = Handelingsdeel

S = Schriftelijke toets

M = Mondelinge toets

L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1*	2	S	100%**	3.1/3.2/3.3/3.4	Rekentoets 3F kans 1	120 min.	☐
E2	3	S	100%**	3.1/3.2/3.3/3.4	Rekentoets 3F kans 2	120 min.	☐
			100%				

* : Leerlingen zonder wiskunde in het vakkenpakket moeten tenminste 1 rekentoets hebben gemaakt. Wanneer deze niet voldoende is, moet de leerling deelnemen aan de bijspijkerlessen rekenen, gegeven voorafgaand aan de volgende kans voor de rekentoets.

** : Het hoogste cijfer van de afgelegde pogingen telt

Afkortingen

E = Schoolexamentoets

PO = Praktische opdracht

HD = Handelingsdeel

S = Schriftelijke toets

M = Mondelinge toets

L = Luistertoets

Toetscode	Periode	Toetsvorm	Weging	Domein	Omschrijving	Tijdsduur	Herkansbaar
E1	1	S	7,5	A1/A2/A3/B1/B2/C1/C2/E1/E2/E4	Hoofdstuk 1 + 2 H1: Tabellen en grafieken H2: De statistische cyclus	90 min.	☒
E2	2	S	7,5	B3/C1/C2/C3/C4	Hoofdstuk 3 + 4 H3: Lineaire verbanden H4: Handig tellen	90 min.	☒
E3	3	S	7,5	B1/B2/C1/C2/C3/D	Hoofdstuk 5 + 6 H5: Veranderingen H6: Formules combineren, herleiden en de grafische rekenmachine	90 min.	☒
E4	4	S	7,5	B1/B2/C1/C2/C5/E2/E3/E4	Hoofdstuk 6 + 7 H6: Formules met breuken, machten, wortels en exponenten H7: Statistiek en beslissingen	90 min.	☒
			30%				

30% uit leerjaar 4 + 70% uit leerjaar 5 = 100%

Toelichting van de (sub)domeinen is zichtbaar in de bijlage van dit document

Afkortingen

E = Schoolexametoets
 PO = Praktische opdracht
 HD = Handelingsdeel

S = Schriftelijke toets
 M = Mondelinge toets
 L = Luistertoets

Een van de voorwaarden om het havodiploma te behalen is het afsluiten van de havo carrière met een profielwerkstuk (PWS). Het PWS is een werkstuk waarmee leerlingen onderzoek doen naar een onderwerp dat past bij hun gekozen profiel. Het PWS gaat over één of meerdere vakken uit het profieldeel. Het moet in ieder geval een groot vak bevatten dat een totale omvang heeft (in leerjaar 4 en 5) van minimaal 320 uur. De voorkeur is het PWS betrekking te laten hebben op twee vakken. In geval van een onvoldoende resultaat/beoordeling, hoeft het oorspronkelijk gekozen vak niet mee te tellen bij de uitslagbepaling. In dat geval moet het betrekking kunnen hebben op een ander vak.

Het PWS dient bij voorkeur in duo's uitgevoerd te worden. In overleg met de PWS-coördinator en de afdelingsleider kan besloten worden hiervan af te wijken. Van leerlingen wordt verwacht dat zij minimaal 80 uur per persoon aan het PWS besteden.

Inhoud

Het PWS bestaat uit twee delen: een literatuuronderzoek en een praktijkonderzoek. Aan het praktijkdeel kan zelf invulling worden gegeven door data te verzamelen, denk aan het afnemen van vragenlijst/enquête, het afnemen en uitwerken van interviews, het doen van observaties etc. Maar ook kan een creatieve invulling worden gegeven aan het praktijkgedeelte, zoals het maken van een tijdschrift, een muziekstuk, het opzetten van een eigen bedrijf(je) of iets anders. Een combinatie van dataverzameling en een creatief praktijkdeel behoort ook tot de mogelijkheden. De resultaten vormen samen het profielwerkstuk.

Het uitgangspunt voor het PWS is de reader voor leerlingen, waarin alle uitleg over en eisen voor het PWS is opgenomen. De reader is opgenomen in de ELO en wordt vanaf het begin van het PWS met leerlingen en begeleiders gedeeld.

Beoordeling

Het PWS bestaat uit een proces, het (eind)product en de presentatie. Alle onderdelen worden beoordeeld met behulp van de eindbeoordelingsrubric. De rubric is vormgegeven door een selectie van PWS-begeleiders, de afdelingsleider en de profielwerkstukcoördinator. Het PWS-verslag moet aan een aantal knock-criteria voldoen, die zijn vermeld in de eindbeoordelingsrubric. Alle criteria moeten beoordeeld worden met 'voldaan' om over te gaan tot beoordeling.

De beoordelingscriteria zullen gedurende de uitvoering van het PWS tijdig aan de leerlingen bekend worden gemaakt. Indien er veranderingen optreden in de beoordelingscriteria, wordt dit tijdig gecommuniceerd met leerlingen.

De eindpresentatie kan verschillende vormen hebben (schriftelijk verslag, evenement, film, modeshow, tentoonstelling enz.) en is afhankelijk van het onderwerp (de gekozen vakken) en het onderzoeksdesign.

Het behaalde eindcijfer van het PWS telt mee in het combinatiecijfer. Het combinatiecijfer is het afgeronde gemiddelde van de (afgeronde) cijfers van ckv, maatschappijleer, levensbeschouwing en het PWS. Daarom moet het profielwerkstuk afgerond zijn vóór aanvang van het Centraal Schriftelijk Examen en mag het cijfer voor het PWS mag niet lager dan een vier zijn.

Plagiaat

Een belangrijk aspect van het PWS is de authenticiteit (echtheid) van het werk. Bronvermeldingen moeten volgens de APA-normen worden toegepast. Plagiaat is een vorm van fraude en is daarom verboden. Het gebruik van AI kan ook een vorm van plagiaat zijn:

1. **Overname van bestaande inhoud:** AI-modellen kunnen getraind zijn op grote hoeveelheden tekst, waaronder auteursrechtelijk beschermd materiaal. Als een AI-model tekst genereert die sterk lijkt op de oorspronkelijke inhoud zonder de juiste bronvermelding, kan dit als plagiaat worden beschouwd.
2. **Gebrek aan bronvermelding:** Zelfs als de AI originele tekst genereert op basis van verschillende bronnen, kan het nog steeds plagiaat zijn als de bronnen niet correct worden vermeld.
3. **Automatische vertalingen:** Bij het vertalen van tekst met behulp van AI zonder bronvermelding kan ook sprake zijn van plagiaat, vooral als de vertaling nauwkeurig de inhoud van de oorspronkelijke tekst weerspiegelt.
4. **Parafraseren:** AI kan tekst parafraseren om het anders te laten lijken, maar als de kerninhoud of ideeën direct uit een bron zijn overgenomen zonder bronvermelding, is dit ook een vorm van plagiaat

Als dit wordt ontdekt, kan het PWS ongeldig verklaard worden met alle gevolgen van dien (zie: examenreglement artikel 5 lid 2).

Proces

De leerling heeft een PWS-begeleider toegewezen gekregen van de coördinator in juni/juli 2025. Vanaf dat moment ligt het initiatief voor contact met begeleider bij de leerling. Hij/zij biedt uit eigen beweging producten aan voor feedback en draagt de verantwoordelijkheid van het bijhouden van het logboek. Indien er zorgen zijn over de voortgang van de leerling, zal de PWS-begeleider hierover in contact treden met de profielwerkstukcoördinator. Laatstgenoemde zal in overleg met de afdelingsleider contact opnemen met de leerling en ouders/verzorgers en de leerling extra gelegenheid geven om onder toezicht alsnog aan het PWS te werken, opdat er een voldoende resultaat kan worden behaald voor het PWS.

Globaal tijdpad

Periode	Activiteit leerling
Mei-juni 2025	Introductie
Mei-juli 2025	Oriëntatiefase
Augustus/september 2025	Start onderzoek
September-november 2025	Data-verzameling & schrijven verslag
Vóór de kerstvakantie 2025	Versie 1 verslag incl. logboek inleveren voor beoordeling
December/januari 2025/2026	Reviseren onderzoeksverslag & vormgeven eindproduct
Tweede helft januari 2026	Versie 2 verslag incl. logboek inleveren voor eindbeoordeling
Februari/maart 2026	Presentatie eindproduct

Een gedetailleerde studiewijzer met inleverdeadlines wordt gepubliceerd in de ELO Magister zodra de jaarplanning van het schooljaar bekend is.

PWS-dagen

Leerlingen krijgen de gelegenheid om op school tijdens PWS-dagen te leren over en werken aan hun profielwerkstuk. Op een PWS-dag krijgen leerlingen uitleg, workshops en werktijd aangeboden. De inhoud van de PWS-dag is passend bij de onderzoeksfase waarin zij zich bevinden op dat moment. Een overzicht van PWS-dagen is hieronder te vinden, data zijn onder voorbehoud van de jaarplanning van het schooljaar.

Periode	Inhoud PWS-dag
Mei 2025	Introductie
Juli 2025	Onderwerp kiezen, afbakenen, formuleren onderzoeksvragen
September 2025	Onderwerp en onderzoeksvragen definitief formuleren, bronnen verzamelen
	Theoretisch kader, APA-normen, werken met Word
Oktober 2025	Invulling praktischelement: creatief element of dataverzameling
November/december 2025	Beschrijven resultaten en conclusie/discussie

Magister

In de ELO Magister worden (aanvullende) documenten geplaatst die voor de leerlingen en begeleiders relevant zijn. In ieder geval vinden alle betrokkenen hier de reader, de studiewijzer en de richtlijnen voor de APA-normen.

Havo vakken met SE en CE

- Aardrijkskunde
 - Biologie
 - Duits
 - Economie
 - Engels
 - Frans
 - Geschiedenis
 - Maatschappijwetenschappen
 - Nederlands
 - Tekenen
 - Wiskunde A
-

Vakken met alleen SE

- Bewegen, sport en maatschappij (bsm)
 - Culturele en kunstzinnige vorming (ckv)
 - Levensbeschouwing
 - Lichamelijke opvoeding
 - Maatschappijleer
-

Bijlage

- **Toelichting (sub) domeinen**

Verdeling van de examenstof over centraal examen en schoolexamen - CE 2026

Toelichting						
Het eindexamen Aardrijkskunde bestaat uit een schoolexamen (SE) en een centraal examen (CE).						
Het SE heeft betrekking op de exameneenheden in onderstaande tabel waar in kolom [SE (verplicht)] en kolom [SE (schoolkeuze)] een 'H' staat.						
- Hoe elke SE-toets wordt afgenomen zie je in bovenstaande kolom [Toetsvorm]. - Het eindcijfer van het SE wordt volgens bovenstaande weging bepaald. Dit cijfer wordt afgerond op één decimaal.						
Het CE heeft betrekking op de exameneenheden waar in kolom [CE (verplicht)] een 'H' staat.						
- De normering voor het berekenen van het eindcijfer voor het CE wordt, na afname van het centraal examen, door het College voor Toetsen en Examens bepaald.						
Het eindcijfer is het gemiddelde van het eindcijfer SE en het CE-cijfer.						
Dit eindcijfer wordt afgerond op een geheel getal.						
havo						
domein		subdomein		SE (verplicht)	SE (schoolkeuze)	CE (verplicht)
A	Vaardigheden	A1	Geografische benadering	H		H
		A2	Geografisch onderzoek	H		
B	Wereld	B1	Gebieden op grens van arm en rijk	H		
		B2	Samenhangen en verschillen in de wereld		H	H
		B3	Mondiale processen en lokale effecten	H		
C	Aarde	C1	Samenhangen en verschillen op regionaal niveau	H		
		C2	Samenhangen en verschillen op aarde		H	H
		C3	De aarde als natuurlijk systeem en lokale effecten	H		
D	Ontwikkelingsland	D1	Gebiedskenmerken		H	H
		D2	Actuele vraagstukken	H		
E	Leefomgeving	E1	Nationale en regionale vraagstukken		H	H
		E2	Regionale en lokale vraagstukken	H		

Verdeling van de examenstof over centraal examen en schoolexamen – CE 2026

Toelichting						
Het eindexamen Biologie bestaat uit een schoolexamen (SE) en een centraal examen (CE).						
Het SE heeft betrekking op de exameneenheden in onderstaande tabel waar in kolom [SE (verplicht)] en kolom [SE (schoolkeuze)] een 'H' staat.						
- Hoe elke SE-toets wordt afgenomen zie je in bovenstaande kolom [Toetsvorm]. - Het eindcijfer van het SE wordt volgens bovenstaande weging bepaald. Dit cijfer wordt afgerond op één decimaal.						
Het CE heeft betrekking op de exameneenheden waar in kolom [CE (verplicht)] een 'H' staat.						
- De normering voor het berekenen van het eindcijfer voor het CE wordt, na afname van het centraal examen, door het College voor Toetsen en Examens bepaald.						
Het eindcijfer is het gemiddelde van het eindcijfer SE en het CE-cijfer.						
Dit eindcijfer wordt afgerond op een geheel getal.						
havo						
domein		subdomein		SE (verplicht)	SE (schoolkeuze)	CE (verplicht)
A	Vaardigheden			H		H
B	Zelfregulatie	B1	Eiwitsynthese	H		
		B2	Stofwisseling van de cel		H	H
		B3	Stofwisseling van het organisme		H	H
		B4	Zelfregulatie van het organisme		H	H
		B5	Afweer van het organisme		H	H
		B6	Beweging van het organisme	H		
		B7	Waarneming door het organisme		H	
		B8	Regulatie van ecosystemen		H	H
C	Zelforganisatie	C1	Zelforganisatie van cellen		H	H
		C2	Zelforganisatie van het organisme	H		
		C3	Zelforganisatie van ecosystemen	H		
D	Interactie	D1	Moleculaire interactie	H		
		D2	Gedrag en interactie	H		
		D3	Seksualiteit	H		
		D4	Interactie in ecosystemen		H	H
E	Reproductie	E1	DNA-replicatie	H		
		E2	Levenscyclus van de cel	H		
		E3	Voortplanting van het organisme	H		
		E4	Erfelijke eigenschap		H	H
F	Evolutie	F1	Selectie		H	H
		F2	Soortvorming		H	H
		F3	Biodiversiteit	H		

Verdeling van de examenstof over centraal examen en schoolexamen - CE 2026

Toelichting						
Het eindexamen Economie bestaat uit een schoolexamen (SE) en een centraal examen (CE).						
Het SE heeft betrekking op de exameneenheden in onderstaande tabel waar in kolom [SE (verplicht)] en kolom [SE (schoolkeuze)] een 'H' staat.						
- Hoe elke SE-toets wordt afgenomen zie je in bovenstaande kolom [Toetsvorm]. - Het eindexamen van het SE wordt volgens bovenstaande weging bepaald. Dit cijfer wordt afgerond op één decimaal.						
Het CE heeft betrekking op de exameneenheden waar in kolom [CE (verplicht)] een 'H' staat.						
- De normering voor het berekenen van het eindexamen voor het CE wordt, na afname van het centraal examen, door het College voor Toetsen en Examens bepaald.						
Het eindexamen is het gemiddelde van het eindexamen SE en het CE-cijfer. Dit eindexamen wordt afgerond op een geheel getal.						
havo						
domein		subdomein		SE (verplicht)	SE (schoolkeuze)	CE (verplicht)
A	Vaardigheden	A1	A1. Informatievaardigheden	H		H
		A2	A2. Rekenkundig en/of grafisch onderbouwen	H		H
		A3	A3. Standpuntbepaling	H		H
		A4	A4. Strategisch inzicht	H		H
		A5	A5. Experimenten	H		H
B	Concept Schaarste			H		
C	Concept Ruil			H		
D	Concept Markt	D1	D1 Marktvraag			H
		D2	D2 Marktaanbod			H
		D3	D3 Marktmechanisme			H
		D4	D4 Marktvormen			H
		D5	D5 Kostenstructuur en opbrengsten			H
		D6	D6 Consumentengedrag			H
		D7	D7 Producentengedrag			H
		D8	D8 Marktfalen, overheidsingrijpen en welvaart			H
		D9	D9 Arbeidsmarkt			H
E	Concept Ruilen over de tijd	E1	E1 Gezinnen ruilen over de tijd			H
		E2	E2 De overheid ruilt over de tijd			H
		E3	E3 Pensioenen			H
F	Concept Samenwerken en onderhandelen	F1	F1 Speltheorie			H
		F2	F2 Samenwerken en onderhandelen			H
		F3	F3 Marktfalen			H
G	Concept Risico en informatie	G1	G1 Risico en verzekeren			H
		G2	G2 Asymmetrische informatie			H
		G3	G3 Risico en rente			H
H	Concept Welvaart en groei	H1	Macro economische kringloop, nationaal inkomen en welvaart			H

		H2	Economische groei			H
		H3	Ongelijkheid en herverdeling			H
		H4	Arbeidsmarkt en werkloosheid			H
I	Concept Goede tijden, slechte tijden	I1	Conjunctuur en conjuncturele verschijnselen			H
		I2	Overheid, centrale bank en conjunctuur			H
J	Onderzoek en experiment			H		
K	Keuzeonderwerpen			H		

Verdeling van de examenstof over centraal examen en schoolexamen - CE 2026

Toelichting						
Het eindexamen Engels bestaat uit een schoolexamen (SE) en een centraal examen (CE).						
Het SE heeft betrekking op de exameneenheden in onderstaande tabel waar in kolom [SE (verplicht)] en kolom [SE (schoolkeuze)] een 'H' staat.						
- Hoe elke SE-toets wordt afgenomen zie je in bovenstaande kolom [Toetsvorm]. - Het eindcijfer van het SE wordt volgens bovenstaande weging bepaald. Dit cijfer wordt afgerond op één decimaal.						
Het CE heeft betrekking op de exameneenheden waar in kolom [CE (verplicht)] een 'H' staat.						
- De normering voor het berekenen van het eindcijfer voor het CE wordt, na afname van het centraal examen, door het College voor Toetsen en Examens bepaald.						
Het eindcijfer is het gemiddelde van het eindcijfer SE en het CE-cijfer.						
Dit eindcijfer wordt afgerond op een geheel getal.						
havo						
domein		subdomein		SE (verplicht)	SE (schoolkeuze)	CE (verplicht)
A	Leesvaardigheid				H	H
B	Kijk- en luistervaardigheid			H		
C	Gespreksvaardigheid	C1	Gesprekken voeren	H		
		C2	Spreken	H		
D	Schrijfvaardigheid	D1	Taalvaardigheden	H		
		D2	Strategische vaardigheden	H		
E	Literatuur	E1	Literaire ontwikkeling	H		
F	Oriëntatie op studie en beroep	F		H		

Verdeling van de examenstof over centraal examen en schoolexamen - CE 2026

Toelichting						
Het eindexamen Geschiedenis bestaat uit een schoolexamen (SE) en een centraal examen (CE).						
Het SE heeft betrekking op de exameneenheden in onderstaande tabel waar in kolom [SE (verplicht)] en kolom [SE (schoolkeuze)] een 'H' staat.						
- Hoe elke SE-toets wordt afgenomen zie je in bovenstaande kolom [Toetsvorm]. - Het eindcijfer van het SE wordt volgens bovenstaande weging bepaald. Dit cijfer wordt afgerond op één decimaal.						
Het CE heeft betrekking op de exameneenheden waar in kolom [CE (verplicht)] een 'H' staat.						
- De normering voor het berekenen van het eindcijfer voor het CE wordt, na afname van het centraal examen, door het College voor Toetsen en Examens bepaald.						
Het eindcijfer is het gemiddelde van het eindcijfer SE en het CE-cijfer.						
Dit eindcijfer wordt afgerond op een geheel getal.						
havo						
domein		subdomein		SE (verplicht)	SE (schoolkeuze)	CE (verplicht)
A	Historisch besef			H	H	H
B	Oriëntatiekennis			H	H	H
C	Thema's (voor havo twee)				H	
D	Geschiedenis van de rechtsstaat en van de parlementaire democratie				H	
E	Oriëntatie op studie en beroep					
	<i>tijdvakken</i>					
1	van jagers en boeren (- 3000 voor Christus) / Prehistorie			H		
2	tijd van Grieken en Romeinen (3000 voor Christus-500 na Christus) / Oudheid			H		
3	tijd van monniken en ridders (500-1000) / vroege Middeleeuwen			H		
4	tijd van steden en staten (1000-1500) / hoge en late Middeleeuwen			H		
5	tijd van ontdekkers en hervormers (1500-1600) / Renaissancetijd / 16e eeuw					H
6	tijd van regenten en vorsten (1600-1700) / Gouden Eeuw / 17e eeuw					H
7	tijd van pruiken en revoluties (1700-1800) / eeuw van de Verlichting / 18e eeuw					H
8	tijd van burgers en stoommachines (1800-1900) / industrialisatietijd / 19e eeuw					H
9	tijd van de wereldoorlogen (1900-1950) / eerste helft 20e eeuw					H
10	tijd van televisie en computer (vanaf 1950) / tweede helft 20e eeuw					H

Verdeling van de examenstof over centraal examen en schoolexamen - CE 2026

Toelichting						
Het eindexamen Maatschappijwetenschappen bestaat uit een schoolexamen (SE) en een centraal examen (CE).						
Het SE heeft betrekking op de exameneenheden in onderstaande tabel waar in kolom [SE (verplicht)] en kolom [SE (schoolkeuze)] een 'H' staat.						
- Hoe elke SE-toets wordt afgenomen zie je in bovenstaande kolom [Toetsvorm]. - Het eindcijfer van het SE wordt volgens bovenstaande weging bepaald. Dit cijfer wordt afgerond op één decimaal.						
Het CE heeft betrekking op de exameneenheden waar in kolom [CE (verplicht)] een 'H' staat.						
- De normering voor het berekenen van het eindcijfer voor het CE wordt, na afname van het centraal examen, door het College vTE bepaald.						
Het eindcijfer is het gemiddelde van het eindcijfer SE en het CE-cijfer. Dit eindcijfer wordt afgerond op een geheel getal.						
havo						
domein		subdomein		SE (verplicht)	SE (schoolkeuze)	CE (verplicht)
A	Vaardigheden	A1	Informatievaardigheden	H	H	H
		A2	Concept contextbenadering	H	H	H
		A3	Onderzoeksvaardigheden	H	H	H
B	Vorming	B1	Socialisatie		H	H
		B2	Politieke socialisatie		H	H
		B3	Socialisatie binnen een specifieke context		H	H
		B4	Overheidsbeleid en standpunten van politieke partijen		H	H
C	Verhouding	C1	Sociale ongelijkheid		H	H
		C2	Macht en gezag		H	H
		C3	Maatschappelijke en politieke conflicten en samenwerking		H	H
		C4	Sociale ongelijkheid binnen een specifieke context		H	H
		C5	Maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op sociale ongelijkheid binnen een specifieke context		H	H
		C6	Overheidsbeleid en standpunten van aanhangers van de politieke stromingen		H	H
D	Binding	D1	Sociale cohesie: mate van binding		H	H
		D2	Politieke instituties en representatie/representativiteit		H	H
		D3	Bedreigingen voor de bindingen in de samenleving binnen een specifieke context		H	H
		D4	Overheidsbeleid en standpunten van aanhangers van politieke stromingen		H	H
E	Verandering	E1	Veranderingsprocessen rationalisering, individualisering en institutionalisering		H	H
		E2	Veranderingsprocessen staatsvorming, democratisering en globalisering		H	H

		E3	Effecten van veranderingen binnen een specifieke context	H	H	
		E4	Standpunten van politieke stromingen over vraagstukken die samenhangen met modernisering	H	H	
F	Analyse van een sociale actualiteit	F1	Informatie verwerven over een actualiteit		H	
		F2	Selectie van hoofd- en kernconcepten toepassen op een actualiteit		H	
G	Analyse van een politieke actualiteit	G1	Politieke en sociale participatie		H	
		G2	Het belang van verkiezingen		H	
		G3	Verkiezingen in Nederland en in een ander land		H	
		G4	Deelname aan de verkiezingen		H	

Verdeling van de examenstof over centraal examen en schoolexamen - CE 2026

Toelichting						
Het eindexamen Wiskunde A bestaat uit een schoolexamen (SE) en een centraal examen (CE).						
Het SE heeft betrekking op de exameneenheden in onderstaande tabel waar in kolom [SE (verplicht)] en kolom [SE (schoolkeuze)] een 'H' staat.						
- Hoe elke SE-toets wordt afgenomen zie je in bovenstaande kolom [Toetsvorm]. - Het eindcijfer van het SE wordt volgens bovenstaande weging bepaald. Dit cijfer wordt afgerond op één decimaal.						
Het CE heeft betrekking op de exameneenheden waar in kolom [CE (verplicht)] een 'H' staat.						
- De normering voor het berekenen van het eindcijfer voor het CE wordt, na afname van het centraal examen, door het College voor Toetsen en Examens bepaald.						
Het eindcijfer is het gemiddelde van het eindcijfer SE en het CE-cijfer.						
Dit eindcijfer wordt afgerond op een geheel getal.						
havo						
domein		subdomein		SE (verplicht)	SE (schoolkeuze)	CE (verplicht)
A	Vaardigheden			H		H
B	Algebra en tellen	B1	Rekenen		H	H
		B2	Algebra		H	H
		B3	Telproblemen	H		
C	Verbanden	C1	Tabellen		H	H
		C2	Grafieken, vergelijkingen en ongelijkheden		H	H
		C3	Formules met één of meer variabelen		H	H
		C4	Lineaire verbanden		H	H
		C5	Exponentiële verbanden		H	H
D	Verandering			H		
E	Statistiek	E1	Presentaties van data interpreteren en beoordelen		H	H
		E2	Data verwerken		H	H
		E3	Data en verdelingen		H	H
		E4	Statistische uitspraken doen		H	H
		E5	Statistiek met ICT	H		